

Ústecký kraj

Analyticko-implementační plán

na podporu regionálně specifických aktivit v rámci

hospodářsky a sociálně ohrožených území

Ústeckého kraje

ORP Žatec

Příloha 3: Nadregionální kontext

Kontext kraje

Vývoj území ORP souvisí s dlouhodobými trendy a změnami přirozeného vyššího územního celku – kraje. Ústecký kraj patří mezi strukturálně postižené kraje. Společným problémem těchto regionů je nízká míra ekonomického růstu, nízká atraktivita pro život obyvatel, menší nabídka vhodných pracovních míst a kariérních možností pro mladé a kvalifikované odborníky a méně příznivé podmínky pro podnikání.

Na ORP Žatec dopadají zejména následující problémy a negativní trendy kraje (podrobněji viz SRÚK):

Obyvatelstvo

- Imigrace sociálně slabých a sociálně nepřízřusobivých obyvatel.
- „Odliv mozků“ – odcházejí obyvatelé s vyšší kvalifikací a sociálním statutem.
- Proces suburbanizace (menší obce vytvářejí obytné zázemí měst).
- Stárnutí populace, zrychlující se dynamika tohoto jevu.
- Nižší úroveň vzdělanostní struktury obyvatel oproti průměru ČR. Nepříznivá vzdělanostní a sociální skladba obyvatel.
- Množství sociálně vyloučených obyvatel.

Ekonomika

- Strukturální změny ekonomiky a útlum tradičních odvětví.
- Klesající celková výkonnost ekonomiky.
- Nízká míra podnikatelské aktivity.
- Stále nadprůměrná míra nezaměstnanosti, vysoký počet pasivních domácností (příjemci dávek).
- Nedokončená transformace ekonomiky.
- Malý podíl znalostní ekonomiky.

Občanská vybavenost

- Omezená dostupnost zdravotní péče v periferních částech území.
- Nedostatky v sociálních službách: malá kapacita, absence víceletého financování.
- Nedostatky v oblasti sociálního bydlení.
- Problémy se zajištěním pracovníků (lékaři, učitelé aj.) pro veřejné služby.
- Nízké kapacity nemocniční akutní a lůžkové péče.

Životní prostředí

- Problematická kvalita vody především u výpustí odpadních vod z průmyslových podniků a ze sídel.
- Vysoký počet brownfieldů a lokalit se starými ekologickými zátěžemi.

Především v sociálně demografické oblasti a v ekonomice čelí ORP Žatec obdobným problémům jako celý Ústecký kraj. Stagnace a problémové jevy se projevují především v sociálně-demografické oblasti. Namísto izolovaných aktivit je třeba preferovat komplexnější přístupy na úrovni širšího regionu.

Globální kontext

Při promýšlení budoucích projektů a aktivit v území je vhodné přihlídnout i k významným globálním trendům, které velmi pravděpodobně ovlivní budoucí situaci. Na základě mezinárodních studií¹ byly jako hlavní trendy identifikovány:

- Digitalizace, automatizace a nové technologie
- Demografické změny
- Klimatická změna
- Růst cen energií a zdrojů

Digitalizace, automatizace a nové technologie

Umělá inteligence, automatizace, sensorika a analýza dat a další nové technologie mohou přispívat k růstu produktivity, a tedy i životní úrovni. Mění způsob, jak lidé žijí, pracují a komunikují mezi sebou. Automatizace povede k významnému přesunu pracovních míst mezi odvětvími a místy. Podporu potřebují jak lidé (například ve smyslu kvalitnějšího vzdělávání, aby mohli využít nových technologií), tak podniky, aby uměly technologie využít ke své modernizaci a vyšší přidané hodnotě.

Kvalifikační polarizace pracovních míst může vést k rostoucím nerovnostem mezi vysoce a nízce kvalifikovanými pracovníky. Pro úspěšné městské oblasti bude největší výzvou zajistit, aby pokračující hospodářský úspěch nevedl k růstu životních nákladů, které jsou zátěží zejména pro nejchudší, ale stále více i pro střední třídu. Zajištění dostupnosti bydlení je klíčovým prvkem pro řešení této výzvy.

Některé nové technologie mohou pomoci venkovským oblastem, protože sníží nevýhody způsobené nízkou hustotou zalidnění a velkými vzdálenostmi. Nové technologie mohou rovněž zlepšit poskytování služeb ve venkovských oblastech.

Analýza velkých dat, internet věcí, občanské technologie, virtuální realita a další technologie mohou být využity k budování inteligentních měst, transformaci veřejných služeb a k většímu zapojení občanů na místní úrovni. Pro místní samosprávy je obtížné vhodně využít tyto technologie a zároveň řešit související rizika, například v souvislosti s ochranou soukromí a vyloučením znevýhodněných skupin.

Demografické změny

Globální trend urbanizace se v podmínkách Ústeckého kraje projevuje především selektivní migrací – odchodem mladších a vzdělanějších obyvatel z regionu do větších měst (nejčastěji Prahy) s vyšší nabídkou znalostně náročnějších pracovních míst s vyšší mzdou. Pro ORP žatec to znamená především sociální a ekonomickou stagnaci se souvisejícími negativními dopady (snížení daňové základny, ztížené poskytování veřejných služeb).

Opačným trendem, který může zmírnit stárnutí populace, je migrace, protože migranti jsou ve většině regionů obvykle mladší, než je průměr. Vývoj migrace je v dnešním rychle se měnícím světě obtížné předpokládat. Nicméně řešení musí vždy zahrnovat širokou škálu místních zúčastněných stran, včetně podniků a nevládních organizací.

Klimatická změna

Probíhající klimatická změna přináší nová ohrožení pro města a obce a jejich obyvatele. Klimatickou změnu charakterizuje mimo jiné:

¹ Využity byly především: OECD: Regional Outlook 2019; Centre for Industrial Studies: Assessing the Impact of Megatrends on Regional Industrial Transformations (2020); Univerzita Karlova v Praze – Centrum pro otázky životního prostředí: Globální megatrendy pro aktualizovaný Strategický rámec udržitelného rozvoje (2016)

- Nárůst průměrných teplot. Je předpokládán nárůst až o 3,3 °C oproti období 1961-1990. Z hlediska sezónnosti se nejvyšší nárůst teplot vzduchu předpokládá na jaře a v létě.
- Roste počet dnů s extrémně vysokými teplotami. V posledních dvou desetiletích se počet tropických dnů (tzn. dnů s maximální teplotou nad 30 °C) zvýšil o 12 dnů.
- Mírný pokles celkového ročního množství srážek.
- Nepravidelnost srážkového režimu. Zvyšuje se četnost výskytu přivalových srážek.

Častěji se budou vyskytovat extrémní meteorologické jevy. Mezi ně patří zvyšování četnosti dnů s vyššími srážkami (přivalové srážky), častější výskyt povodní většího rozsahu nebo naopak prodlužování četnosti a délky vln veder a prodlužování období sucha. S tímto souvisí i častější výskyt požárů nebo svahové nestability. Tyto trendy snižují kvalitu života obyvatel (a to včetně negativních zdravotních dopadů např. na seniory), zvyšují nároky na infrastrukturu, na péči o zeleň apod.

Růst cen energií a zdrojů

Růst cen energií a surovin je dlouhodobým trendem, který v posledních dvou letech extrémně urychlily geopolitické události (válka na Ukrajině). Přes zvyšující se energetické úspory spotřeba i poptávka po energiích i nadále poroste. Zároveň se zvyšuje spotřeba dalších zdrojů. Růst cen energií a dalších vstupů zhoršuje hospodaření samospráv, firem i obyvatel.

Potřebná proto budou energeticky úsporná opatření, vhodné využívání obnovitelných zdrojů a maximalizace využití druhotných surovin včetně odpadů.

Nové technologie, demografické změny, klimatická změna a růst cen energií a zdrojů: to jsou hlavní globální megatrendy, které ve vyšší či menší míře dopadnou i na Ústecký kraj. Při plánování budoucích opatření je vhodné tyto trendy zohlednit.